

ЛЕКСІЧНАЯ ВАРЫЯНТНАСЦЬ У ПЕРАКЛАДАХ “ДЗЕЯННЯЎ СВЯТЫХ АПОСТАЛАЎ” НА БЕЛАРУСКУЮ МОВУ XX-XXI СТСТ.

*Беларускі нацыянальны тэхнічны ўніверсітэт
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь*

Сучасная беларуская літаратурная мова прайшла няпросты шлях фарміравання ва ўмівах міжканфесійнага і міжмоўнага ўзаемадзеяння. Калі звычайна лексічная варыянтнасць у мове абгрунтавана перадусім фактарамі стылёвай і функцыянальнай дыферэнцыяцыі, то ў канфесійным стылі беларускай літаратурнай мовы асноўнай прычынай існавання вялікай колькасці сінонімаў і варыянтаў стала прыналежнасць да розных канфесійных і, адсюль, культурных традыцый.

Пятая кніга Новага Запаведу “Дзеянні святых апосталаў” апявае пра падзеі, што адбываюцца адразу за евангельскімі: стварэнне Царквы і апостальскай пропаведзі ў Пелесціне, а таксама пра місіянерскія вандраванні апостала Паўла. На сённяшні дзень мы налічваем каля дванаццаці перакладаў гэтай кнігі на сучасную беларускую мову. Пераклады гэтыя змяшчаюцца як у складзе перакладаў усяго Новага Запавету, так існуюць і асобныя выданні гэтай кнігі. Варыянтнасць і сінанімія ў перакладах назіраецца шмат у якіх лексічных групах. У асабовых намінацыях:

Гасподзь (Госпад) (ДМ, Гадлеўскі, Сёмуха, Чарняўскі, БПЦ 2010, Біблія 2012, Клышка, Бокун) – *Пан* (Касцёл 2017) – *Сападар* (Станкевіч); *прабацька* (ДМ, Сёмуха) – *патрыярх* (Гадлеўскі, Станкевіч, Чарняўскі, Касцёл 2017, Біблія 2012), Клышка, Бокун) – *праайцец* (БПЦ 2010); *Айцец* (ДМ, Гадлеўскі, Станкевіч, Сёмуха, Чарняўскі, БПЦ 2010, Біблія 2012, Бокун, Касцёл 2017) – *Бацька* (Клышка); *веліч Божая* (ДМ, БПЦ 2010, Біблія 2012, Бокун) – *вялікасьць Божая* (Гадлеўскі) – *вялікія справы Божыя* (Станкевіч, Касцёл 2017, Чарняўскі) – *вялікія дзеі Божыя* (Сёмуха) – *веліч Бога* (Клышка); *абяцаньне ад Айца* (ДМ, Гадлеўскі, Сёмуха, Бокун) – *абятніца ад Айца* – *абяцанне ад Айца* (Чарняўскі, БПЦ 2010, Біблія 2012, Клышка, Касцёл 2017) – *абятніца* (Станкевіч); *веручыя* (ДМ,

БПЦ 2010) – *усе, што верылі* (Гадлеўскі) – *вернікі* (Станкевіч, Сёмуха, Касцёл 2017, Клышка) – *усе, што ўверылі* (Біблія 2012) – *усе, якія мелі веру* (Бокун); *Сэрцаведзе* (Сёмуха, БПЦ) – *які ведае сэрцы* (ДМ, Касцёл 2017, Біблія 2012) – *які знае сэрцы* (Гадлеўскі) – *усіх сэрцаў ведамча* (Станкевіч) – *сэрцазнаўца* (Клышка).

Абстрактныя намінацыі з рэлігійным семантычным нападунем: *загад* (ДМ, Бокун) – *расказаньне* (Станкевіч) – *наказ* (Сёмуха, Клышка, Касцёл 2017) – *паручэньне* (Чарняўскі) – *настаўленне* (БПЦ 2010) – *даручэнне* (Біблія 2012); *навука* (ДМ, Гадлеўскі, Станкевіч, Сёмуха, Чарняўскі, Біблія 2012, Бокун, Касцёл 2017) – *вучэньне* (*вучэнне*) (БПЦ 2010) – *навучанне* (Клышка); *надзея* (ДМ, Гадлеўскі, Станкевіч, Чарняўскі, БПЦ 2010, Клышка, Бокун, Касцёл 2017) – *спадзяванне* (*спадзяваньне*) (Сёмуха, Біблія 2012); *мука* (ДМ, Гадлеўскі) – *замучаньне* (Станкевіч) – *цярпеньне* (*цярпенне*) (Сёмуха, Бокун) – *сьмерць* (Чарняўскі) (*смерць*) (Біблія 2012) – *пакута* (Касцёл 2017); *зьявы* (*з'явы*) (ДМ, Гадлеўскі, Біблія 2012) – *відзень* (Станкевіч) – *відзеж* (Бокун, Сёмуха) – *візія* (Чарняўскі, Касцёл 2017) – *відзенне* (БПЦ 2010) – *з'явенне* (Клышка); *знакі* (ДМ, Гадлеўскі, Станкевіч, Сёмуха, Чарняўскі, БПЦ 2010, Біблія 2012, Клышка, Бокун, Касцёл 2017) – *азнакі* (Сёмуха, Чарняўскі) – *знаменні* (БПЦ 2010); *прарочыць* (ДМ, Гадлеўскі, Сёмуха, БПЦ 2010, Біблія 2012, Клышка, Бокун, Касцёл 2017) – *праракаць* (Станкевіч) – *праракаваць* (Чарняўскі); *магіла* (ДМ, Сёмуха, Чарняўскі, БПЦ 2010, Біблія 2012, Бокун, Касцёл 2017) – *гроб* (Гадлеўскі) – *помнік* (Станкевіч) – *магільня* (Клышка); *прамаўляць* (ДМ, БПЦ, Касцёл 2017, Біблія 2012, Клышка, Бокун) – *вымаўляць* (Гадлеўскі, Станкевіч) – *вяшчаць* (Сёмуха) – *гаварыць* (Чарняўскі) *клясціся* (ДМ) – *абяцаць з прысягай* (Станкевіч) – *прысягаць* (Чарняўскі, Касцёл 2017) – *прысягаць прысягай* (Гадлеўскі, Бокун) – *паклясціся клятвай* (БПЦ 2010, Клышка); *Царства Божае* (ДМ, Сёмуха, БПЦ 2010, Клышка) – *Валадарства Божае* (Біблія 2012, Касцёл 2017) – *гаспадарства Божае* (Станкевіч) – *Валадарства Нябеснае* (Чарняўскі) – *Каралеўства Божае* (Гадлеўскі); *ламаньне* (*ламанне*) *хлеба* (ДМ, Гадлеўскі, Станкевіч, Сёмуха, Чарняўскі, Біблія 2012, Бокун, Касцёл 2017) – *пераламленне* (*пераламленне*) *хлеба* (БПЦ 2010, Клышка); *узнесціся* (ДМ, Сёмуха, Касцёл 2017) – *узнесціся* (БПЦ 2010) – *быць узнесеным* (Гадлеўскі) – *быць узятым* (Станкевіч) – *падняцца* (Чарняўскі, Біблія 2012) – *быць паднятым*

(Бокун) – *быць узнятым* (Клышка); *узыходзіць на (у) неба* (ДМ, Станкевіч, БПЦ 2010, Біблія 2012, Клышка) – *ісці ў неба* (Гадлеўскі, Чарняўскі, Бокун) – *узносіцца на неба* (Сёмуха); *спасціся* (ДМ, Станкевіч, БПЦ 2010) – *збавіцца* (Гадлеўскі, Чарняўскі, Касцёл 2017, Біблія 2012, Бокун) – *уратавацца* (Сёмуха, Клышка); *спасенне* (ДМ, Станкевіч, БПЦ 2010) – *збаўленне (збаўленне)* (Гадлеўскі, Чарняўскі, Касцёл 2017, Біблія 2012, Бокун) – *уратаванне (уратаванне)* (Сёмуха, Клышка) і пад.

Паказальна, што большасці беларускамоўных перакладаў Свяшчэннага Пісання (Л. Дзекуця-Малея і А. Луцкевіча, В. Гадлеўскага, У. Чарняўскага) з-за аб'ектыўных прычын ад пачатку прызначалася выкарыстоўвацца толькі ў межах сваёй веравызнаўчай намінацыі альбо нават вузейшай царкоўна-адміністрацыйнай структуры, а некаторыя з іх, мяркуючы па ўсім, увогуле на богаслужбовы ўжытак не разлічваліся (тэксты Я. Станкевіча, В. Сёмухі, А. Клышкі). Пры параўнанні каталіцкіх перакладаў звяртае ўвагу тое, што пераклад Бібліі 2012 характарызуецца большай універсальнасцю ў параўнанні з перакладам Касцёла 2017 г., які вылучаецца выразнай каталіцка-польскай скіраванасцю. Пераклад БПЦ 2010, наадварот, дэманструе вялікую колькасць царкоўна-славянізмаў.

ПРЫНЯТЫЯ СКАРАЧЭННІ

Біблія 2012 - Біблія. Кнігі Святога Пісання Старога і Новага Запаветаў. – Мінск : Біблейскае таварыства ў Рэспубліцы Беларусь, 2012. – 1120 с.

Бокун – Новы Завет. Кніга Прыповесцяў. Са старажытнагрэцкай і старажытнагебрайскай на беларускую мову нанова перакладзеныя. Пераклад Антонія Бокуна. – Мінск, 2016. – 512 с.

БПЦ 2010 – Новы Завет госпаджа нашага Ісуса Хрыста. Кніга пятая. Дзеянні святых апосталаў. – Мінск, 2010. – 272 с.

Гадлеўскі – *Czatyry Ewangelii I Apostalskija Dzieji*. – Wilnia: Belaruskaje Katalickaje Wydaictwa, 1939.

ДМ – Новы Завет Госпада нашага і Псальмы. – Гельсінгфорс, 1931.

Касцёл 2017 – Новы Завет. Пераклад з арыгінальнай мовы. Пераклад здзейснены Секцыяй па перакладзе літургічных тэкстаў і афіцыйных дакументаў Касцёла. – Мінск, 2017. – 688 с.

Клышка – Новы Запавет Госпада нашага Ісуса Хрыста. Пераклад з грэцкай мовы Анатоля Клышкі. – Мінск, 2014. – 608 с.

Сёмуха – Біблія ў перакладзе В.Сёмухі. Біблія. Кнігі Сьвятога Пісаньня Старога і Новага Запавету. – Duncanville, USA : World Wide Printing, 2002. – 1534 с.

Станкевіч – Біблія ў перакладзе Я.Станкевіча. Сьвятая Біблія: Кнігі Сьвятога Пісьма Старога й Новага закону. – Нью Ёрк, 1973. – 840 + 260 с.

Чарняўскі – Біблія ў перакладзе ксяндза У. Чарняўскага. Біблія. Пяцікніжка. – Мінск : Юніпак, 2003. – 249 с.

УДК 377.3

Гончарова Е.П.

**СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ИНДИВИДУАЛЬНЫХ
ПОКАЗАТЕЛЕЙ БУДУЩЕГО СПЕЦИАЛИСТА
И КОНСТРУКТИВИСТСКАЯ ДИДАКТИКА**

*Белорусский национальный технический университет,
г. Минск, Республика Беларусь*

Современная система среднего специального образования находится в ситуации постоянной модернизации, учитывающей требования рынка труда. Пересмотр форм и содержания обучения желательно базировать на соотношении коллективного и индивидуального в образовательном процессе. Возраст обучающегося колледжа – это наличие своих мировоззрения, идеалов и жизненной позиции (пусть и не подкреплённых жизненным опытом). Исследователи отмечают, что авторитарный стиль преподавания в этом возрасте малоэффективен, а для выстраивания контакта с воспитанниками следует искать другие формы взаимодействия, ориентированные на соуправление [1].

В связи с этим целесообразно обратиться к педагогическим идеям Дж. Дьюи, сформулированным ещё в начале прошлого столетия. Уход от классноурочной системы в обучении, декларируемый Дж. Дьюи, есть не что иное, как попытка преодолеть «оковы», тормозящие проявление и развитие индивидуальности воспитанников. Сегодня рынок рабочей силы жёстко требует специалиста, умеющего решать нестандартные задачи, действовать